

СЕКЦІЯ 5. ТОЧНІ ТА ПРИРОДНИЧІ НАУКИ

.....

SECTION 5. EXACT AND NATURAL SCIENCES

Саранчук К. А.,

бакалавр,

Одеський національний університет

імені І. І. Мечникова, м. Одеса

Бондаренко О. Ю.,

канд. біол. наук, доцент

кафедри ботаніки, фізіології рослин

та садово-паркового господарства,

Одеський національний університет

імені І. І. Мечникова, м. Одеса

УДК 581.9(477.74)

DOI: <https://doi.org/10.64076/ihrc250826.08>

ПРО НЕТИПОВІ ВИДИ АМАТОРСЬКОГО ОЗЕЛЕНЕННЯ М. ОДЕСА

Досліджували клумби з елементами аматорського озеленення (за переліком видів, за рівнем агротехніки, елементами декорування тощо) у м. Одеса, Київського району. Нотовано види, які не є типовими квітковими елементами озеленення та не використовуються в якості тимчасового квітникарського елемента (як то *Araucaria heterophylla* (Salisb.) Fran., *Chlorophytum comosum* Bak та ін., які використовують для декорування у горщиках, не висаджуючи у ґрунт). Це:

– *Pistia stratiotes* L., родина *Araceae* (Ароїдні). Рослини виду знайдено у невеликій штучній водоймі, створеній з метою урізноманітнення аматорського озеленення. Ділянка – добре доглянута, має значну кількість декоративних видів, проте ознак професійного озеленення не має. Вид цікавий тим, що це – водний макрофіт і для його утримання у штучних умовах літнього озеленення на освітленій ділянці треба ретельний догляд (мінімум – доливати воду). Рослини виду знайдено у неглибокій водоймі, відокремленій від ґрунту чорною плівкою; діаметр водойми – до 1 м. Вид, свого часу, викликав певне занепокоєння щодо свого поширення на теренах України [7, с. 549–557]. Проте А. Мосякіним та Г. Казаріною встановлено, що ймовірність поширення рослин виду у природних водоймах, принаймні на Одещині – дуже низька, відповідно до моделі потенційного поширення на території України. Авторами запропоновано внести вид до переліку інвазійних для території України. Пропонується цікавий метод ентомологічного контролю за популяціями цього виду, оскільки хімічні

засоби боротьби – небезпечні для водних організмів. Однак зазначається, що рослина – цінна у господарському відношенні [7, с. 549–557].

– *Phalacrologium annuum* (L.) Dumort., родина *Asteraceae* (Айстрові) – є типовою синантропною рослиною; вид має північноамериканське походження, за ступенем натуралізації є агріофітом. За життєвою формою – це терофіт, за екологічними параметрами – мезофіт та сциогеліофіт [8]. Рослина доволі декоративна за рахунок дрібних але численних суцвіть типу "кошик". За умов догляду – з прикореневої розетки виходить велика кількість додаткових стебел із суцвіттями та довго зберігає загальну облиствленість стебла та цвітіння.

– *Opuntia humifusa* Raf., родина *Cactaceae* (Кактусові). Вид є сукулентом і до певного часу не був елементом флори Півдня України через низькі зимові температури. Проте нині, вид вважається таким, що має високу інвазійну спроможність [10], він північноамериканського походження, за ступенем натуралізації – ергазіофіт. Життєва форма – гемікриптофіт, за екологічними параметрами – ксерофіт та геліосциофіт. На даний час рослини виду здатні існувати в регіоні, на повністю трансформованих ділянках, зокрема – щебенистому субстраті залізничних колій [4, с. 27–33].

– *Commelina communis* L., родина *Commelinaceae* (Комелієві). Життєва форма – терофіт; за екологічними параметрами – мезофіт та сциогеліофіт.

Є повідомлення про "втечу" рослин з культури; він має інвазійний потенціал у ботанічних садах Європи. Авторами вид наведений як ергазіо-ксерофіт [9, с. 172–177]. Вид поширений в Азії, Європі, Північній Америці [1, с. 7–12]. За нашими спостереженнями у культурі зустрічається нечасто, може "перезимувувати" й існувати декілька років, проте вимогливий до зволоженості ґрунту.

– *Acalypha australis* L., родина *Euphorbiaceae* (Молочайні). Вид південно-східно-азійського походження, за ступенем натуралізації – епекофіт. Життєва форма – терофіт, за екологічними показниками – мезофіт та сциогеліофіт. *Acalypha australis* – вид спорадично поширений практично по всій території України. За деякими даними поширюється разом із насінням декоративних культур. Вид – небезпечний, оскільки має високу насіннєву продуктивність, деяку алелопатичну активність, відсутність конкурентів та широкий екологічний потенціал [2, с. 111–123].

– *Duchesnea indica* (Andr.) Focke, родина *Rosaceae* (Розові). Має Південно-східно-азійського походження. Життєва форма – гемікриптофіт, надземні столони укорінюються у вузлах. За екологічними характеристиками – це мезофіт та сциогеліофіт. Цікаво, що у деяких Європейських країнах рослини виду не культивують як декоративні і поява їх у нових локаціях ще потребує досліджень [3, с. 161–163]. За нашими

спостереженнями, вид дуже швидко втрачає декоративність, якщо за рослинами не здійснюється належного догляду (формування куртини, достатній полив тощо).

Наведені види – відносно малопоширені на території України, проте є інформація, що деякі з них здатні до інвазій. Тож, використовуючи їх у озелененні (особливо аматорському, коли за висадженими видами часто здійснюється неналежний контроль) – варто проявити увагу та ретельно досліджувати здатність цих видів до захоплення нових ділянок, вчасно нівелювати їх, оскільки це може призводити до їх поширення в регіоні [5, с. 26–37; 6, с. 42–50].

Список використаних джерел

1. Bernhardt von K.-G., Stoeckl N., Kiehn M. Pflanzen mit invasivem Potenzial in Botanischen Gärten XIV : Commelina communis L. (Commelinaceae). *Carinthia*. 2017. N. 207/127. P. 7–12. URL: https://www.zobodat.at/pdf/CAR_207_127_0007-0012.pdf (дата звернення: 11.09.2025).
2. Fedoronchuk M. M. Ukrainian flora checklist. 10: families Euphorbiaceae, Phyllanthaceae (Euphorbiales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal*. 2024. Vol. 20, N. 2. P. 111–123. DOI: 10.32999/ksu1990-553X/2024-20-2-1.
3. Tomović I., Stešević D. *Duchesnea indica* (Andr.) Focke, new alien species in the flora of Montenegro. *Natura Montenegrina. Podgorica*. 2007. Vol. 6. P. 161–163. URL: https://www.researchgate.net/publication/262601955_Duchesnea_indica_Andr_Focke_NEW_ALIEN_SPECIES_IN_THE_FLORA_OF_MONTENEGRO (дата звернення: 11.09.2025).
4. Бондаренко О. Ю. Інвазійні види флори трансформованих ділянок залізничних колій у пониззі межиріччя Дністер–Тилігул. *Агроекологічний журнал*. 2022. № 4. С. 27–33. DOI: 10.33730/2077-4893.4.2022.273246.
5. Бондаренко О. Ю., Назарчук Ю. С. Перспективи та особливості існування видів роду *Oenothera* L. поза місць культивування в Одеській обл. *Агроекологічний журнал*. 2024. № 1. С. 26–37. URL: <http://journalagroeco.org.ua/issue/view/17820> (дата звернення: 11.09.2025).
6. Бондаренко О. Ю., Назарчук Ю. С., Бондаренко М. Є. Культивовані види рослин у флорі узбіч доріг державного значення (околиці м. Одеса). *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія "Агрономія і біологія"*. 2025. Вип. 1 (59). С. 42–50. DOI: 10.32782/agrobio.2025.1.6. URL: <https://snaubulletin.com.ua/index.php/ab/issue/view/97/97> (дата звернення: 11.09.2025).
7. Мосякін А. С., Казарінова Г. О. Моделювання інвазійного поширення *Pistia stratiotes* (Araceae) на основі ГІС-аналізу кліматичних факторів. *Український ботанічний журнал*. 2014. Т. 71, № 5. С. 549–557. URL: <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/b896010d-f63e-413f-8802-f2364a76e4b3/content> (дата звернення: 11.09.2025).

8. Протопопова В. В. Синантропная флора Украины и пути её развития. Київ : Наук. думка, 1991. 192 с.
9. Токарюк А. І., Волуца О. Д., Чорней І. І., Якушенко Д. М. Нові знахідки адвентивних рослин у Чернівецькій області. *Biological systems*. 2022. Vol. 14, Is. 2. С. 172–177. URL: <https://journals.chnu.edu.ua/biosystems/article/view/276/282> (дата звернення: 11.09.2025).
10. Протопопова В. В., Мосякін С. Л., Шевера М. В. Фітоінвазії в Україні як загроза біорізноманіттю: сучасний стан і завдання на майбутнє. Київ : Інститут ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України, 2002. 28 с.